

Het vlees en de pedagogische botten

drs. Hanke Drop (HU)
drs. Iko Doeland (RVC de Hef)

“Wenn Einer Sagt: “Ich habe ein Körper”, so kann man ihn
Fragen: “Wer spricht hier mit diesem Munde?”

Wittgenstein, *Über Gewißheit*, § 244

Lichaam en geest: Cartesiaanse scheiding

Res cogitans en Res extensa

Lichaam als tijdelijke *container*

Lichaam: sterfelijke materie (object)

Geest: onsterfelijk (subject)

Maar ook Descartes *twijfelt* (1996/1642, p.89) :

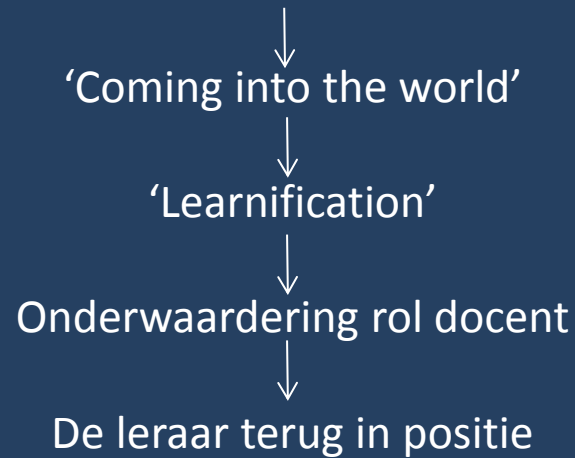
“Ook meende ik niet zonder reden dat dit lichaam , dat ik met enig speciaal recht het mijne noemde, mij meer aanging dan al die andere lichamen. Alle behoeften en neigingen voelde ik in dit lichaam en betrokken op dit lichaam. Ten slotte merkte ik pijn en lustprikkeling in delen daarvan, en niet in andere delen die zich daarbuiten bevonden. Maar waarom uit een aan mij onbekend pijngevoel een droefheid in mijn geest volgt , en uit een zinnenprikkeling een vreugde, of waarom een gerammel in mijn maag dat ik honger noem mij aanspoort eten te pakken, en een droge keel drinken, en zo ook de rest, daarvoor heb ik geen enkele andere reden dan dat ik dit zo van nature heb geleerd.”

Disciplinering - Lichaam als object of subject?

Subjectificatie: iemand worden, persoonsvorming

Gert Biesta (2006; 2010; 2014) : aandacht voor *subjectificatie*

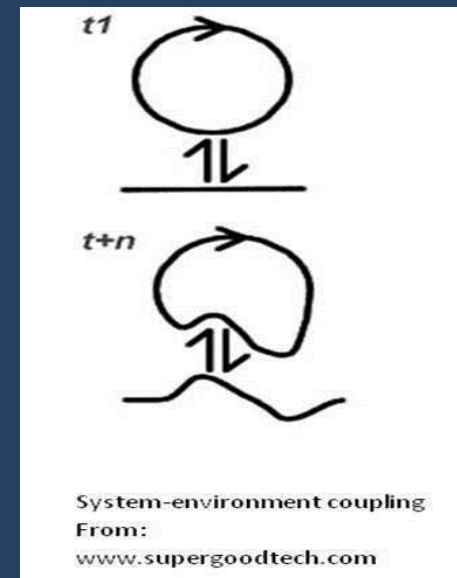
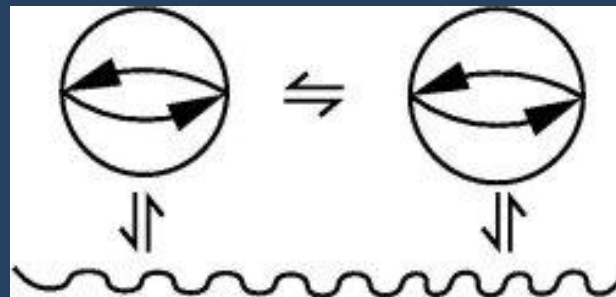
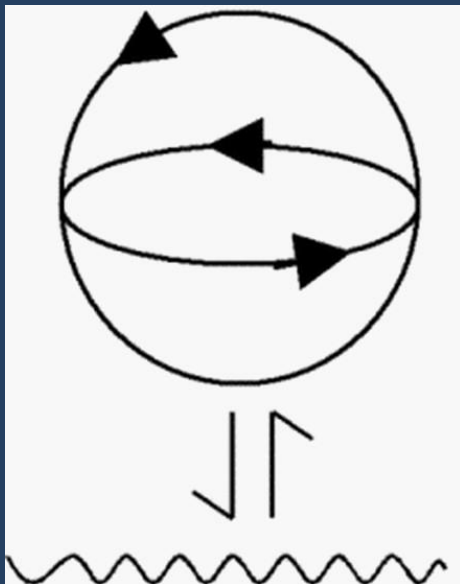
Biesta (2015) als dualist 1/2

Autopoiesis (Maturana & Varela, 1980)

Interpretatie : leren is volgens Biesta's interpretatie van autopoiesis een solipsistisch proces: Biesta (2015, p. 6): *"Here we can find the idea that such systems cannot participate in each other's autopoiesis (...) but that they can interfere in each other's environments so as to have an indirect effect on each other's autopoiesis."*

Biesta (2015) als dualist 2/2

Biesta laat deze lerende systemen los op grond van vermeende autonomie. Hij wil het leren an sich bekritisieren en het belang van de docent benadrukken.

Hij grijpt naar Emanuel Levinas om zijn 'coming into the world' als relationele praktijk kracht bij te zetten

Biesta: "It is (a) teaching that draws us out of ourselves" (Biesta, 2015, p.15)

Onderwijs als gesitueerde normatieve praktijk van fenomenologische lichamen

Een ander paradigma: het lichaam als subject

“Er is meer verstand in uw lijf dan in uw beste wijsheid”
Nietzsche

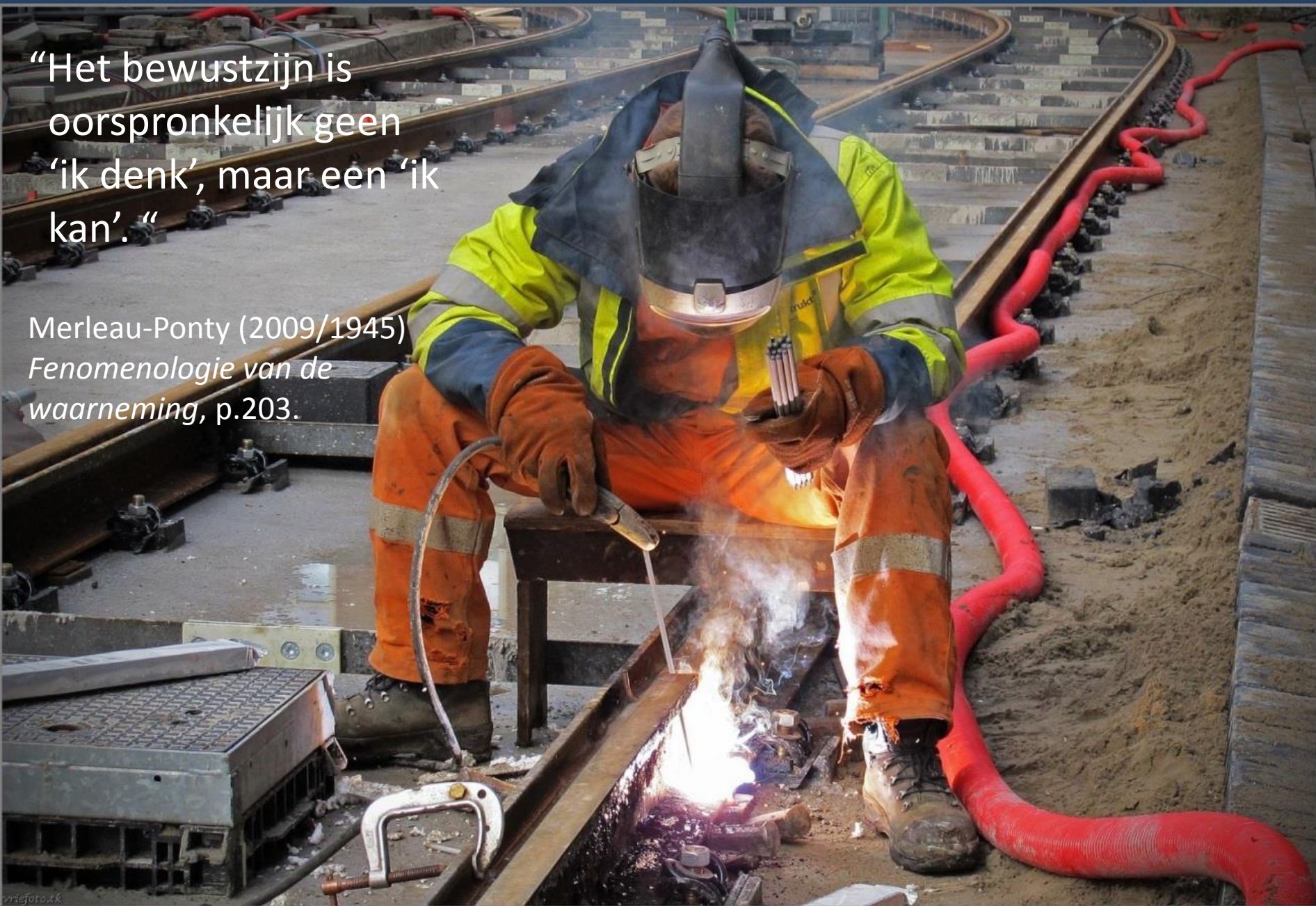

Een eeuwenoud debat

“Het bewustzijn is
oorspronkelijk geen
‘ik denk’, maar een ‘ik
kan’.”

Merleau-Ponty (2009/1945)
*Fenomenologie van de
waarneming*, p.203.

Lichaam is de toegang tot de wereld

Waarnemen is bewustzijn

Lichaam als sensor (en motor)

Het senso-motorische lichaam is *la puissance du monde*
het vermogen om 'in de wereld' (*être au monde*) te zijn
en de macht om handelend op te treden

Niet-reflectief / onmiddellijk

“Het lichaam is niet in de ruimte, het *bewoont* de ruimte.”

(Merleau-Ponty 2009/1945, p. 205/163)

Het vlees (*la chair*)

De wereld is het veld van onze ervaring

Een veld is een structuur waarin iets
betekenis krijgt

Lichaam *én* wereld zijn *velden*

Het veld wordt ervaren omdat het zich
onderscheidt van de rest van de structuur

“De dingen worden slechts dimensies voor
zover ze worden opgenomen in een *veld*, mijn
lichaam is precies dat veld.” (MP [1964] 1993,
p.313) (Vert. Baeyens, 2004, p.53)

Le corps vécu: het doorleefde lichaam

“Het is nooit ons objectieve lichaam, maar ons fenomenale lichaam dat wij bewegen, en dat gebeurt zonder mysterie, want het is reeds ons lichaam, als vermogen tot omgang met allerlei gebieden van de wereld, dat zich naar de te grijpen objecten oprichtte en deze waarnam.”

(Merleau-Ponty (2009/1945, p. 169/123)

Onderwijs als sociaal-culturele en gesitueerde normatieve praktijk van lichaam-subjecten

Tussen het vlees van de wereld en een volmaakte roffel

“The desire to do a job well for its own sake.”

**Pre-reflectief handelen is niet te elimineren
(Rietveld 2008;2009)**

Sociaal –culturele praktijken

Gesitueerde normativiteit

**'Affordances' (Gibson 1979;Chemero 2003):
het kunnen reageren op waargenomen relevante
*handelingsmogelijkheden.***

Belichaamde gesitueerde cognitie

Blindelings volgen van 'regels'

**Geïncorporeerde professionaliteit
(vakmanschap).**